

Openen van de Bronnen

Nieuw leven voor een oud volksfeest in Tsjechië

Op 17 november 1989 vond in (toen nog) Tsjecho-Slowakije de fluwelen revolutie plaats. Dat betekende dat de deuren naar het westen open gingen en er ook ruimte kwam om vrijescholen op te richten. De vraag was, hoe je dat aanpakt. In West-Europa is een langere traditie opgebouwd binnen de vrijescholen waarin de jaarfeesten een belangrijke plaats hebben. Moeten andere landen die zomaar overnemen? Of is er ook ruimte voor hun eigen cultuur? En hoe beoordeel je of bepaalde tradities zinvol zijn binnen de pedagogie van de vrijescholen? Dat is uiteindelijk een groot thema met allerlei aspecten....

Eigen gebruiken

In Tsjechië en Slowakije waren de tradities rond de jaarfeesten bijna helemaal verdwenen na 50 jaar communisme en nazisme. Het is interessant om te zien welke gebruiken daar vroeger waren. De christelijke vieringen werden door de communisten onderdrukt. In Tsjechië leeft men vooral naar de tweede Paasdag toe. Dan gaan de kleinere kinderen langs de deuren, zingen een liedje en krijgen daar snoepgoed voor. Maar ook de ouderen doen er aan mee. De jongens en mannen vlechten van wilgentakken een soort zweepje met kleurige linten. Daarmee slaan zij de meisjes en vrouwen op de billen, en krijgen daar gekleurde eieren of ander lekkers voor. Het zijn overblijfselen van oude vruchtbaarheidsrituelen. Hier doet iedereen nog steeds met plezier aan mee, van kleuterschool tot kroeg en platteland. Scholen hebben dan vrij.

Het openen van de bronnen

Het openen van de bronnen is een feest dat in de hele Slavische wereld bekend was. Op 31 mei trokken hele dorpen erop uit om de bronnen schoon te maken. De mannen hadden scheppen en harken, de vrouwen en meisjes hadden bloemen in het haar. Eén meisje van dertien was de 'koningin'. Wanneer de jongens een bron hadden schoongemaakt, zong zij een lied, en sprenkelde het water in de vier windrichtingen. Met het gereinigde water trok de stoet terug naar het dorp, en zegende het land, de planten, dieren en mensen ermee. Het was belangrijk dat de kinderen de bronnen

reingiden, omdat zij ook zelf nog onschuldig zijn.

Dit feest was voor de oorlog al bijna uitgestorven. Één van de weinige plekken waar het nog gevierd werd was het dorpje *Tři studny*, in midden-Tsjechië. De bekende Tsjechische componist Bohuslav Martinů werd in dezelfde streek, in het stadje Polička geboren en ging op vakantie naar Tři Studny met zijn geliefde leerlinge Vitězslava Kaprálová. Hij woonde al langer in Frankrijk toen de nazis in 1938 Tsjechië bezetten. En na de oorlog kon hij niet meer terug vanwege de communisten. Zo leefde hij in exil, vol heimwee naar zijn land. Een vriend van hem, de dichter Miroslav Bureš, schreef drie teksten over gebruiken uit deze streek, waar Martinů muziek bij maakte. Eén van deze drie cantates gaat over het feest van het 'Openen van de Bronnen'. Nu wordt die cantate ieder jaar weer uitgevoerd in Tři Studny tijdens het Martinů festival.

Dat feest leek wel erg geschikt voor de vrijescholen. Daarom studeerden we de cantate in met de kleuterleidsters in opleiding tijdens een zomerakademie. Dat was een bijzondere ervaring. Martinů legt heel zijn liefde en heimwee naar zijn geboorteland in deze mooie cantate voor vrouwenkoor en bariton.

Verschillende vrijescholen en kleuterscholen voerden het feest daarna weer in, ieder op een eigen manier. De traditionele vormen worden zo opnieuw tot leven gebracht en toegankelijk gemaakt voor deze tijd. Ik denk dat de toekomst van jaarfeesten ligt in een steeds bewustere keuze en individuelere invulling ervan. Het gaat niet om religieuze dogmas, maar om de eigen ervaring. Een indruk van de viering zoals we die in de vrije kleuterklas in Příbram doen las u hierboven. Het is voor de kinderen een onvergetelijke ervaring, die liefde en respect voor de natuur aanlegt.

Er is een kans dat deze mooie cantate voor vrouwenkoor in Nederland beluisterd kan worden op 28 en 29 april. Cileke Angenent is zangeres en koorleidster, en leidt een koorproject in het voorjaar, waarbij de cantate "Het Openen van de Bronnen" wordt ingestudeerd. Zij wordt daarin bijgestaan door het Orion Trio.

Het koorproject begint op zaterdag 25 februari. Daarna wordt iedere zaterdag geoefend van 17.00 tot 19.00 in vrijeschool de Meander in Nijmegen. Kosten voor deelname aan het hele project zijn €75.-.

Opgave : info@cilekeangenent.nl

Informatie: www.cilekeangenent.nl

Wilt u de concerten bezoeken, kijk dan voor bevestiging daarvan in april op de bovengenoemde website van Cileke Angenent. Het is de bedoeling dat de cantate wordt opgevoerd op twee plaatsen:

28 april om 19.30 in Bronlaak – Gemertseweg 36 in Oploo

29 april om 16.00 in de Lutherse Kerk – Prins Hendrikstraat 79 - Nijmegen

Cornelis Boogerd